

ISSN 2663-9793

2020

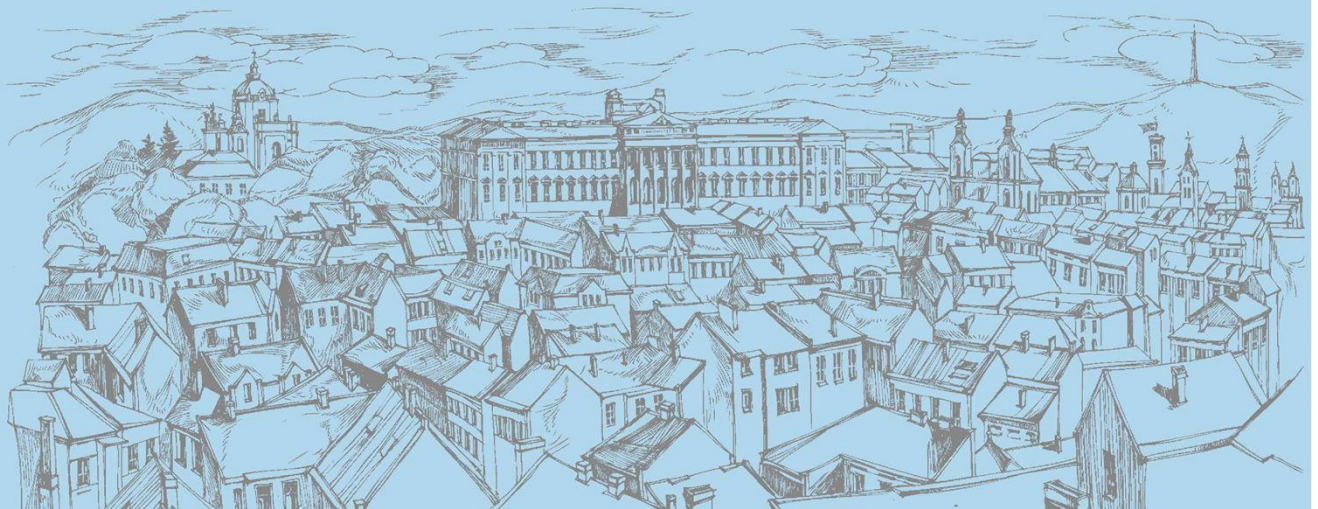
ВІСНИК

НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
«ЛЬВІВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»

СЕРІЯ:

ЖУРНАЛІСТСЬКІ НАУКИ

Випуск 4



ЗМІСТ

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ЖУРНАЛІСТИКИ

<i>Білаш І., Гарматій О.</i> Соціологічна інформація як складова телевізійних новин (за матеріалами загальноукраїнського телеканалу "1+1").....	3
<i>Гоцур О.</i> Медіа і міжконфесійні конфлікти: проблематика, концепти і візії.....	11
<i>Дашченко Н.</i> Термінологія журналістики: питоме й запозичене.....	18
<i>Дзьомба Н.</i> Дитина як суб'єкт права: українська журналістика у формуванні правосвідомості суспільства щодо дітей.....	27
<i>Зятюк С., Іваницька Б.</i> Суспільне мовлення в Україні: проблеми функціонування регіональних дирекцій.....	35
<i>Іваницька М.</i> Специфіка висвітлення науково-популярної тематики на прикладі "Наука і технології" (BBC Україна) та "Техно" (новое время).....	40
<i>Кондрашов О., Галаджун З.</i> ЗМІ Вінніпега у розрізі українських діаспорних медіа Канади.....	47
<i>Кузнецова О., Король Т.</i> Чинники психологічного впливу заголовків львівських газет "Високий замок", "Експрес", "Рагуша".....	53
<i>Лебедь І., Білограць Х.</i> Заголовки публікацій у ЗМІ на прикладі газети "День" і журналу "Країна".....	63
<i>Максимович М.</i> Фоторепортаж у царині сучасної зображальної журналістики.....	68
<i>Мудра І., Янусь А.</i> Публікації про людей з обмеженими можливостями в інтернет-ЗМІ.....	75
<i>Семен Н., Шкальова А.</i> Особливості ведення інтерв'ю у програмах "РАНДЕВУ" з Яніною Соколовою на "5 каналі" і "LARRY KING NOW" на каналі "CNN".....	81
<i>Степанов Ж.</i> Высшее журналистское образование в МССР: концептуальные подходы.....	88
<i>Kazimova Y.</i> Features of information coverage in the materials of internet-media.....	96
<i>Kitsa M.</i> Peculiarities of creating a popular internet media.....	102
<i>Zaltzyuk Y.</i> American print press about ukrainian president's inauguration: in-depth analysis of story coverage sufficiency.....	108

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ ТА ЖУРНАЛІСТИКА

<i>Галаджун З., Бакай Р.</i> YOUTUBE як нова форма медіакомунікації.....	117
<i>Галаджун З., Зяць М.</i> Видове різноманіття рекламного контенту каналів "1+1", "СТБ" та "Новий канал" у 2016–2019 рр.	132
<i>Іваницька Б., Данилів О.</i> Вплив та значення фейків у світовій історії.....	143
<i>Павлюк І.</i> Національна самоідентифікація як егрегор реалізації творчої особистості: медійний контекст.....	148
<i>Kuczyńska-Zonik A.</i> Propaganda, disinformation, strategic communication – how to improve cooperation in CEE region?.....	160
<i>Mudra I.</i> Cechy rozpoznawania wojowników informacyjnych (botów, trolli i lomów) w sieciach społecznościowych.....	165
<i>Putsiata I.</i> Fake as a method of manipulation in the media: Ukrainian experience.....	170
<i>Tsaruk A.</i> Coordinates of Ihor Pavlyuk artistic world.....	176

МОВА І ЗМІ

<i>Дацишин Х.</i> Засоби масової інформації і динаміка мовної норми: новітні фемінітиви як відображення суспільних викликів сьогодення.....	183
<i>Кузнецова О.</i> Синкретизм медіалінгвістичних досліджень професора Олександри Сербенської.....	192
<i>Ріпей М.</i> Аспекти ненормативного вживання дієслів у журналістських текстах (на матеріалі одного номера всеукраїнської газети "День").....	199
<i>Семен Н., Тополок К. О.</i> Інноваційна лексика в мові сучасних веб-медіа (на прикладі інтернет-варіанту газети "День").....	205
<i>Kitsa M., Nechypir A.</i> Typical language mistakes on the ukrainian TV channels.....	211

Наталія Дащенко
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри журналістики,
Тернопільський національний
педагогічний університет
імені Володимира Гнатюка,
nataladash@gmail.com

ТЕРМІНОЛОГІЯ ЖУРНАЛІСТИКИ: ПИТОМЕ Й ЗАПОЗИЧЕНЕ

© Дащенко Наталія, 2020

Терміносистема журналістики містить поняття, що характеризують її діяльність, виробничі процеси і явища, включеність у суспільне життя. Галузева лексика відображає інтеграцію у світовий інформаційний простір, залучення й осмислення новітніх теорій, сучасних галузевих технологій та методик. Саме тому виникає інтерес до термінологічного контенту української журналістики з погляду походження його складових.

Досить повне уявлення про метамову фахового середовища дають галузеві довідкові видання, тому для дослідження вибрано основний підхід – послідовну вибірку професійних термінів журналістики відповідно до їх складових за походженням на основі словника-довідника І. Михайлина.

Статистичний аналіз однослівних термінів задля визначення частки питомих і запозичених показує, що залучення слів відбувається з англійської, латинської, французької, грецької, німецької та деяких інших мов. Спостерігається явище міжмовного комбінування коренів та слів: різні за структурою терміни створено на основі українських та запозичених елементів. З'ясовано, що й однослівні (прості та складні), й багатослівні (прості й ускладнені – три-, чотирикомпонентні, багаточленні) терміни галузі складаються переважно із запозиченого мовного матеріалу.

Вважаємо, що на основі детального опрацювання термінів одного довідкового видання вимальовується така картина їх походження, яку можна екстраполювати на всю терміносистему галузі. Отримані результати аналізу походження термінів журналістики можуть свідчити, з одного боку, про потребу журналістів бути причетними до світового простору, володіти зрозумілою у глобальному вимірі термінологією, а з другого – про “мовне лінивство”, коли фахівці галузі не докладають зусиль, аби адаптувати іншомовні поняття до рідномовного середовища. У такому контексті важливою є координація зусиль наукової спільноти з українізації терміносистем, їх упорядкування та адаптування до норм української мови.

Ключові слова: термін; термінологія журналістики; походження лексики; питоми слова; запозичена лексика.

Natalia Dashchenko

JOURNALISTIC TERMINOLOGY: NATIVE&BORROWED

Journalism's term system contains concepts that characterize journalistic activities, production processes and phenomena, involvement in public life. Industry vocabulary reflects

integration into the world's information space, involvement and understanding of the latest theories, modern technologies and techniques of the industry. That is why there is an interest in the terminological content of Ukrainian journalism from the point of view of the origin of its components.

A fairly comprehensive understanding of professional environment's metalanguage is provided by industry reference editions. Therefore, as the basic approach for the research, we have chosen a method of successive samples studies of professional journalistic terms according to the origin of their constituents based on I. Mykhailyn's dictionary.

Statistical analysis of single-word terms to determine the proportion of specific and borrowed indicates that words are derived from English, Latin, French, Greek, German, and some other languages. Herewith, the phenomenon of interlingual combination of roots and words is observed: structurally different terms are created on the basis of Ukrainian and borrowed elements. It is found that both the one-word (simple and compound) and many-component words (compound or collocations, which consist of two, three, or four semantic elements) terms of the industry consist mainly of borrowed language material.

We assume that on the basis of a detailed elaboration of the terms of one reference publication, a picture of their origin, which can be extrapolated to the entire term system of the industry, emerges. The results obtained from the analysis of the origin of journalistic terms can indicate, on the one hand, the need for journalists to be involved in the global space, to have a terminology that is comprehensible in the global dimension, and, on the other, "linguistic laziness", when industry experts make no effort to adapt the foreign terms to the native language. In this context, it is important to coordinate the efforts of the scientific community on the Ukrainianization of the term systems, their ordering and adaptation to the norms of the Ukrainian language.

Key words: term; journalistic terminology; origin of vocabulary; native words; borrowed vocabulary.

Постановка проблеми. Сьогодні науковці одноголосно заявляють про тенденцію до збільшення кількості термінів незалежно від галузі знань. Сучасна журналістика залучає багато нових слів, що характеризують її діяльність, виробничі процеси і явища, включення у суспільне життя. Причинами цього можна вважати сучасні, ще досі нові для неї, технології та методики фахового середовища, інтеграцію у світовий інформаційний простір, залучення й осмислення новітніх теорій. І оскільки дуже часто вони виникли у світовій практиці чи впроваджені на основі інших мов, то й проникають в українську у вигляді прямих й опосередкованих запозичень, лексико-семантичних калюк, словотвірних або структурних запозичень.

Зважаючи на цю тенденцію, заглибимося у терміносистему журналістики. Для цього вибираємо найдоступніший шлях ознайомлення з ключовими словами і словосполученнями – аналітичне опрацювання галузевих словників. Саме вони дають доволі повне уявлення про метамову фахового середовища, чітко окреслюють тематичне і семантичне поле мовних одиниць.

Мета статті – проаналізувати фаховий термінологічний контент української журналістики з погляду походження на основі словника-довідника І. Михайлина.

Завдання: здійснити вибірку понять відповідно до їх мовного походження: питомі, іншомовні та комбіновані; виконати статистичний аналіз термінів задля визначення частки питомих і запозичених, зокрема за мовами-джерелами.

Аналіз відомих досліджень і публікацій. Наукове осмислення професійні явища журналістики отримують через їх понятійне окреслення, лексикографічну фіксацію та зрештою термінологізацію. Результатом цих процесів є професійні довідники та словники. Проте "словник не може претендувати на повний реєстр", оскільки обмежений за часом. Крім того, у медійний текст входить значна кількість "слів термінологічного характеру, які можна лише обережно

кваліфікувати як терміни через відсутність дефініцій і в той же час наявність експресії та стилістичної “заангажованості” [1, с. 10]. Тому пропонуване дослідження може окреслити лише загальні тенденції щодо походження журналістської термінології, яка продовжує поповнюватися новими складовими.

У контексті розгляду теми доцільно вказати на лексикографічний доробок фахової мови журналістики. Класикою є словник Д. Григораша “Журналістика у термінах і виразах” (Львів : Вища школа, 1974), який виданий ще у радянський час і містить 1700 понять. У період незалежності однією із перших спроб створення довідкового видання українською мовою для професійної підготовки журналіста є практичний словник-довідник А. Капелюшного “Стилістика й редагування” (Львів : ПАІС, 2002). У книзі у вигляді словникових статей викладено основні поняття практичної стилістики, редагування в ЗМІ, довідкові матеріали з орфографії, слововживання, з використання граматичних форм тощо, а також уміщено довідники, призначені для перевірки фактичного матеріалу, додержання логічних норм у матеріалах мас-медіа.

У новій українській лексикографії осмислення понятійно-категорійного апарату галузі представлено **термінологічними переліками у навчальній літературі. Прикладами можуть бути навчальний посібник** Г. Кривошеї “Журналістика: поняття, терміни” (Київ : Київський міжнародний ун-т, 2005) та **підручник** І. Михайлина “Основи журналістики” (Київ : Центр учбової літератури, 2011), який після кожного розділу містить “Словник молодого журналіста”. На основі цього доробку І. Михайлин уклав словник-довідник “Журналістика” (Київ : Академвидав, 2013).

У довіднику Ю. Бідзілі “Словник журналіста: Терміни, мас-медіа, постаті” (Ужгород : Закарпаття, 2007) розтлумачено понад 800 термінів, уведено нові поняття, подано інформацію про впливові часописи, інформаційні агенції, радіо- й телеканали, а також уміщено біографічні довідки про відомих журналістів світу.

Лексикографічний доробок української журналістики поданий і в таких працях: Дмитровський З. Є. Термінологія зображальних засобів масової комунікації : довідкове видання. Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2004; Яцимірська М. Г. Сучасний медіатекст : словник-довідник. Львів : ПАІС, 2005; Мащенко І. Г. Енциклопедія електронних мас-медіа : у 2 т. Т. 2 : Термінологічний словник понять і виразів: телебачення, радіомовлення, кіно, відео, аудіо. Запоріжжя : Дике поле, 2006. Показово, що термінологія журналістики осмислюється і з дидактичного погляду (Сучасна українська журналістика: поняттєвий апарат / за ред. А. З. Москаленка. Київ : Школяр, 1997), й у суміжних галузях, наприклад у мовознавстві (Шевченко Л. І., Дергач Д. В., Сизонов Д. Ю. Медіалінгвістика : словник термінів і понять / за ред. Л. І. Шевченко. 2-ге вид., випр. і доп. К. : ВПЦ “Київський університет”, 2014).

Окремо варто сказати про довідкові електронні ресурси. Наприклад, на сайті <http://journalport.at.ua> розміщено “Словник основних понять курсу “Основи радіожурналістики”, “Словник професійних термінів і жаргонізмів журналіста”; на сайті <http://mediadriverr.online> – “Сучасний словник літератури і журналістики” (2009) М. Гетьманця.

Крім лексикографічних праць і навчальних видань, фахова мова є об’єктом уваги авторів дисертацій та окремих наукових публікацій. У дисертаційній роботі М. Гонтар “Українська терміносистема журналістики: формування, структурна організація та функціонування” авторка на основі опрацювання загальномовних, етимологічних, історичних лексикографічних праць, галузевих словників, наукової, науково-популярної та навчальної фахової літератури, публікацій фахових періодичних видань та електронних ресурсів Інтернету проаналізувала близько 3500 термінів. Наукова новизна цієї вагомості роботи полягає у тому, що “вперше в українському мовознавстві досліджено термінологію журналістики як історично сформовану систему термінів, виділено основні періоди її розвитку, схарактеризовано термінологію з погляду її походження. Проаналізовано структурну організацію УТЖ: окреслено термінологічне поле журналістики, визначено основні тематичні групи термінів, парадигматичні відношення всередині терміносистеми, продуктивні способи творення журналістських термінів та активні словотворчі форманти” [2, с. 4].

Історії становлення і розвитку українських журналістикознавчих досліджень й вивчення галузевої поняттєво-термінологічної системи стосується випуск 21 за 2014 р. серії “Журналістика” Вісника Київського національного університету ім. Т. Шевченка [3]. У ньому опубліковано статті В. Різуна “Зауваги до основних термінів масової комунікації”, І. Хоменка “Семантика термінології сучасного радіомовлення”, Т. Скотникової “Термінологія журналістикознавства і галузеві терміносистеми”, Г. Зорі “Професійна мова журналістики” та ін.

Осмилення фахової мови журналістики знаходимо в окремих публікаціях. Наприклад, В. Гоян звернула увагу на термінологічні концепти телебачення і вважає, що комплексне дослідження цього “виду ЗМК і виду творчості потребує системного підходу й коректного визначення ключових термінів та понять... деякі опорні концепти теорії тележурналістики потребують виваженого уточнення й удосконалення” [4].

У низці статей Г. Зорі розглянуто галузеву термінологію, зокрема її склад й основні джерела [5], способи творення у контексті сучасних мовно-комунікативних процесів [6], типологічні аспекти системності масмедійної термінології [7].

У статті С. Матвєєвої на прикладі терміна “інтернет-журналістика” проаналізовано формування термінофонду нової галузі журналістикознавства. Доведено, що сьогодні “не вироблено однозначного визначення цього терміна”, а середовище досі є новим, перебуває “в процесі розвитку й пошуку своєї форми й суті та потребує розробки термінологічного й методологічного апаратів” [8, с. 18].

Н. Орлова звернула увагу на формування галузевого термінологічного апарату, зокрема вказує, що у його становленні основними чинниками “стали екстралінгвальні (історико-політичні, соціально-комунікативні, виробничо-технологічні) та інтралінгвальні (еволюція лексичного складу мови, видання словників, у яких зафіксована журналістикознавча термінолексика, наукових статей, монографій, підручників тощо)” [9, с. 141].

У статті про проблеми термінологічно-понятійного апарату журналістики, видавничої справи і редагування М. Тимошик наголошує: “на фоні посилення нової хвилі зросійщення української науки посилюється і суржикізація наукової мови недоладно перекладеними термінами і поняттями із західних мов – передусім англійської...” [10]. У статті йдеться і про інші суттєві питання “робочої мови” галузі, наприклад про загрозливий характер тенденції до англізації термінів.

Огляд публікацій щодо журналістської термінології дає підстави стверджувати, що аспекти її походження та міжмовного співвідношення залишаються актуальними для наукового вивчення. Тому спробуємо застосувати підхід “питоме – запозичене” для оцінки термінів журналістики на основі вичерпного опрацювання галузевого словника-довідника І. Михайлина. В анотації до видання вказано, що воно містить понад 1000 статей. Уточнимо: їх 1192.

Виклад основного матеріалу. Фахове мовлення журналіста сформувалося із залученням загальноживаних і спеціальних слів, зокрема професіоналізмів і жаргонізмів. (Зазначимо, що лексикографічне опрацювання розмовної фахової мови журналістики на рівні останніх вказаних складових мінімальне). Це закономірний результат того, що професійна діяльність – не одноразовий процес, а послідовне накопичення досвіду, який і виявляє доцільні мовні засоби, що найкраще обслуговують певне виробниче середовище. Його учасники використовують наявні мовні ресурси або запозичують із тих мов, які вже “спродукували” їх.

Сформована фахова мова журналістики сьогодні містить багато однослівних понять простої та складної будови. Послідовна вибірка з аналізованого словника-довідника засвідчила таку картину: 16 % – питомі (98), 60 % – запозичені (367). Окремо підраховано слова, структура яких містить українські та запозичені елементи, – 146 (24 %). Загалом однослівна термінологія вказаного джерела складається зі 611 лексем.

У масиві аналізованого матеріалу виділено **98 питомих однокомпонентних термінів** (видавця, вичитка, добірка, допис, дописувач, достовірність, замітка, наклад, наклеп, нарис, новина, огляд, передача, речник, точність, упорядник, часопис, читабельність, щоденник тощо).

Серед іншомовних запозичень – багато простих і складних лексем. Послідовна вибірка запозичених термінів виявила такий склад:

- **англійського походження** – **127 слів** (20,8 % від загальної кількості однослівних лексем): *блог, брифінг, інсайдер, інтерв'ю, колумніст, контент, лід, ньюзмейкер, прайм-тайм, реаліті-шоу, рейтинг, сайт, стендап, фільм, фреймінг, фрілансер* та ін.;

- **латинського походження** – **85 слів** (13,9 %): *візуальність, диктор, інтонація, канал, коментар, комунікація, коректор, кореспондент, ліцензія, монітор, мультимедіа, оператор, публіка, радіо, трансляція, факт* тощо;

- **французького походження** – **65 слів** (10,6 %): *анонс, гарнітура, ексклюзив, есей (есе), журналіст, кадр, макет, монтаж, тембр, тираж, титр, фейлетон, формат* й ін.;

- **грецького походження** – **52 слова** (8,5 %): *ефір, ідея, кінематограф, кінохроніка, критика, логотип, мікрофон, періодика, поліграфія, синхрон, телегенічність, телекамера, телеканал, фонограма, хронометраж* та ін.;

- **німецького походження** – **29 слів** (4,7 %): *абзац, абонент, верстальник, верстка, глянець, друкарство, кегль (кегель), фальцювання, форзац, цитата, шаблон, шлягер, шпальта, шриффт* тощо.

Вибірка засвідчила окремі запозичення (9 – 1,5 %) італійського походження – *бюлетень, газета, карикатура, папараці, софїт*; провансальського – *балада*; арабського – *альманах*, іспанського – *ембарго*, полінезійського – *табу*, російського – “*падонкі*”.

Показово, що у термінологічному складі журналістики є велика частка грецизмів і латинізмів, що видно з вказівок на мову-джерело та мову-посередника. Наприклад, для запозичень із латини посередниками є англійська (*бренд, модем, продюсер*), французька (*баланс, репортаж, фільтр*), німецька (*курсив, пункт, цензура*), із грецької – англійська (*гіперлінк, логін, памфлет*).

В аналізованому словнику-довіднику серед термінів – **складних слів** переважають запозичені. З українських зафіксовано лише чотири: *іномовлення, самвидав, часопис, шумопоглинач*. Велику частку таких композитів становлять терміни, одна зі складових яких, переважно перша, – грецька або латинська, а інша – українська: *гіперпосилання, інтершум, кіберпростір, кінонарис, медіаосвіта, медіапокоління, радіомовлення, сурдопереклад, телебачення* тощо.

Двокореневі утворення представлені термінами з обома складовими іншомовного походження, як-от: *гіпертекст, телетранслятор* (гр. + лат.), *корпункт, лінотип* (лат. + гр.) та ін. Поєднання за походженням варіюються у межах вищезазначених мов. Наприклад, французько-латинські композити: *інтердискурсивність, колонтитул*; французько-грецькі: *кінофейлетон, метайнформація*; англійсько-латинські: *інтернет, інфоцид*; англійсько-грецькі: *медіакратія, політейнмент*. Невелику частку становлять однослівні терміни з трьома-чотирма коренями: *медіаекологія* (англ. + гр. + лат.), *телерадіокомпанія* (гр. + лат. + англ.), *інтернет-телебачення* (лат. + англ. + гр. + укр.) тощо.

За допомогою семантико-структурного аналізу запозиченої фахової термінології виявлено складні слова, утворені з елементів кількох мов, які умовно можна назвати термінами-гібридами. Їх ознака – використання у написанні латинської та/або кириличної абетки, як-от: *I-media, IP-технології, net-громадянин, net-мислення, reverse publishing, soft-news, hard news* й ін.

Аналізуючи походження фахових термінів-словосполучень, враховуємо підхід, що запропонував І. Вихованець, який за структурою поділяє їх на прості й ускладнені, зараховуючи двокомпонентні до простих, а три- й багатокомпонентні – до ускладнених [11, с. 196].

У фаховій мові журналістики функціонує чимало **простих двокомпонентних словосполучень**, які з погляду походження є і питомими, й іншомовними. У розглядуваному словнику до утворених із українських компонентів належать **58** словосполук, як-от: *випуск новин, глядач внутрішній, громадська думка, добір новин, заголовок виворотний, збирання новин, знімальна група, зоровий ряд, мережеве суспільство, нарис подорожній, новинарні запитання, обсяг видання, очевидець події, прихована зйомка, свобода слова, стаття передова, стрічка новин, четверта влада* тощо.

Послідовна вибірка засвідчила **189 простих двокомпонентних комбінованих галузевих термінів**, тобто у таких словосполучках поєднано українські та запозичені складові. Наприклад: *безпека інформаційна, відповідальність журналіста, голос за кадром, джерела інформації, електронне видання, журналістське розслідування, заголовковий комплекс, мовлення регіональне, пряма трансляція, редактор головний, свобода преси, соціальна мережа, час ефірний, частота кадрів* тощо.

Велика кількість **простих двокомпонентних термінів (196)** – це **поєднання запозичених слів**, як-от: *авторська програма, акредитація журналіста, бульваризація преси, електронна газета, журналістика екстремальна, журналістська етика, інформація аудіовізуальна, конвергентна редакція, періодична преса, спеціальний кореспондент, статут редакції, студія ефірна, телеканал спеціалізований, універсальний журналіст* тощо.

Загалом побудованих за моделями підрядної залежності двокомпонентних термінів – 443, із них створених на основі українських складових – 58 (13,1 %), на основі запозичених – 196 (44,2 %), комбінованих – 189 (42,7 %).

Кількість складових може збільшуватися з метою уточнення терміна, актуалізації допоміжного компонента. “Широка можливість різного комбінування термінологічних словосполучень із двох, трьох і більше відомих слів сприяє швидкому утворенню відповідних термінів для позначення нових наукових понять. Продуктивність термінів-словосполучень... пов’язана передусім з тим, що вони здатні повністю покривати поняттєве поле досліджуваної системи й разом із нагромадженням ознак можуть збільшувати склад компонентів” [12, с. 74].

У журналістській термінології чимало **ускладнених** (багатокомпонентних) **понять**. Зауважимо, що словосполучення, які містять прийменники та сполучники, зараховуємо до структур, які відповідно мають три та більше компоненти, наприклад, поняття *переслідування громадян за критику* – до тричленних, як і *культура мови і мовлення* тощо. Статистичний аналіз засвідчує 138 термінологічних одиниць такої структури: ускладнені трислівні терміни – 94, ускладнені чотирикомпонентні – 30, ускладнені багаточленні – 14.

З погляду походження складових трислівні поняття переважно містять українські та іншомовні елементи (68 одиниць), які по-різному співвідносяться у структурі словосполучення. Наприклад, один – питомий і два запозичені: *архівування електронних видань, генерований користувачами контент, національний інформаційний простір* тощо; усі складові запозичені (18 одиниць): *комісія з журналістської етики, теорія журналістської еліти, національні інформаційні ресурси* та ін. Термінів, у структуру яких входять лише українські складові, – 8: “*засіб є повідомлення*”, *зловживання свободою слова, основний випуск новин, пошук за ключовими словами, правило наближення інтересів, приниження честі й гідності, рукописні листки новин, сторінка зворотного зв’язку*.

Ускладнені чотиричленні поняття представлені у 30 словникових статтях і мають схожу будову щодо складових за походженням. Проте в міру збільшення кількості елементів виникають такі конструкції, у яких питомі елементи урівноважені із запозиченими (*гіпотеза про підсилення впливу медіа, кризові явища в міжнародній журналістиці*), або й переважають (*всесвітній день інформаційного суспільства, головна сторінка електронного видання, засоби виокремлення найважливішого в тексті*). Виключно іншомовні слова сформували три поняття: “*Концепція національної інформаційної політики*”; *Міжнародна асоціація спортивної преси; субсидії інформаційні до медійної програми*. Чотиричленних термінів, побудованих лише з українських складових, не зафіксовано.

Усі багатослівні терміни (14 одиниць) мають комбіновану структуру за походженням складових, як-от: *державна підтримка засобів масової інформації; засоби масової інформації рекламного характеру; інформаційні служби органів державної влади та органів місцевого самоврядування; теорія настановчої ролі масової комунікації* та ін. Серед цих утворень переважають власні назви регуляторних структур і документів, наприклад: *Державний комітет телебачення і радіомовлення України; Європейська конвенція про захист прав людини і основних*

свобод, Національна рада України з питань телебачення тощо. Очевидно, що ці власні назви номенклатурні й відрізняються від абстрактних і навіть конкретних понять фахового лексикону.

Як бачимо, у терміносистемі галузі у ракурсі походження й будови переважає синтетичний підхід, на основі якого постала велика кількість складних однослівних термінів комбінованої та гібридної структури. Така ж тенденція існує й щодо простих (двокомпонентних) й ускладнених (три- й багатокомпонентних) термінів-словосполучень (див. *таблицю*).

Співвідношення журналістських термінів за походженням*
(за словником-довідником І. Михайлина)

	Питомі терміни		Запозичені терміни		Комбіновані утворення	
	к-сть терм.	%	к-сть терм.	%	к-сть терм.	%
1-слівні	98	8,22	367	30,79	146	12,25
2-слівні	58	4,87	196	16,44	189	15,86
3-слівні	8	0,67	18	1,51	68	5,70
4-слівні	–	–	3	0,25	27	2,27
багатослівні	–	–	–	–	14	1,17
Разом	164	13,76	584	48,99	444	37,25

* Розрахунки автора.

Уточнення понять призводить до того, що виникає багато складних найменувань, термінологічних єдностей тощо. У цьому контексті доречно наголосити на актуальному у сучасному термінознавстві явищі – так званих термінах-описах, ставлення до яких неоднозначне, оскільки вони не відповідають вимозі короткості, а також “межують з визначеннями понять, навіть, власне, є дефініціями... вони функціонують тому, що відсутні відповідні терміни, змістовим наповненням яких були б ці розгорнуті описи” [12, с. 74].

Висновки. На основі детального опрацювання термінів одного довідкового видання вимальовується картина їх походження (див. *таблицю*), яку можна екстраполювати на всю терміносистему галузі. Загальні враження від такої картини досить суперечливі. Істотне переважання запозичених лексем може бути свідченням того, що українці “хапають” чужі слова, бо хочуть відчутися не маргіналами, а причетними до світового простору, що забезпечує, як вони вважають, володіння зрозумілими в англійському світі словами. А це дає відчуття задоволеності: виникає враження, що співбесідники належать до одного кола. Причина “хапання” чужого може полягати й у “мовному лінивстві”, коли фахівці галузі не докладають зусиль, аби адаптувати професійні поняття до рідномовного середовища. У такому контексті важливою є координація зусиль наукової спільноти з українізації терміносистем, їх упорядкування та узгодження з нормами української мови.

Подальші дослідження можуть стосуватися оцінки журналістської термінології на основі інших довідкових джерел, вивчення структури понять із погляду походження складових, визначення ставлення до запозичених лексем та пропонування рідномовних відповідників з метою їх активного впровадження у професійне мовлення.

1. Євграфова А. Концептуальне поле журналістської терміносистеми у медійному контенті. *Образ*. 2015. Вип. 1 (16). С. 9–14.

2. Гонтар М. О. Українська терміносистема журналістики: формування, структурна організація та функціонування: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 “українська мова” / Інститут української мови НАН України. Київ, 2011. 19 с.

3. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. *Журналістика*, 2014. Вип. 21. 35 с.

4. Гоян В. В. Термінологічні концепти телебачення в сучасній теорії журналістики: роздуми й коментарі. URL : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2176> Дата звернення: 27.09.2019.
5. Зоря Г. Склад і основні джерела формування української журналістської термінології. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Журналістика. 2006. Вип. 14. С. 21–26.
6. Зоря Г. Терміни журналістики: джерела формування та способи творення. Комунікативно-мовні процеси в сучасному медіапросторі. Мова. Суспільство. Журналістика : за матер. XIII міжнарод. наук.-практ. конф. з проблем функціонування і розвитку української мови / за ред. В. Різуна ; упоряд. Д. Данильчук, Ю. Єлісовенко, І. Забіяка, А. Мамалига. Київ : Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2008. С. 99–104.
7. Зоря Г. Типологічні аспекти системності сучасної української масмедійної термінології. Проблеми української термінології : збірник наукових праць. 2010. С. 97–99.
8. Матвєєва С. А. Формування термінологічного апарату інтернет-журналістики. Вісник Луганського національного університету ім. Т. Шевченка. Філологічні науки. Луганськ : Альма-матер, 2013. № 9 (268), ч. II. С. 15–20.
9. Орлова Н. В. Умови формування українського журналістикознавства та його наукової мови. Обрії друкарства. 2018. № 1 (6). С. 141–150.
10. Тимошик М. По-модньому, отож, не по-нашому? (про тривожні тенденції у українському термінотворенні і байдужість наукового загалу до цієї проблеми). URL : http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_Work/TK_tymoshyk.htm Дата звернення: 27.09.2019.
11. Вихованець І. Р. Граматика української мови. Синтаксис : підручник. Київ : Либідь, 1993. 368 с.
12. Локайчук С. М. Терміни-словосполучення в сучасній українській археологічній науці. Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. 2011. № 1. С. 71–76.

References

1. Yevhrafova A. Kontseptual'ne pole zhurnalists'koi terminosystemy u medijnomu kontenti [Conceptual field of journalistic terminology in media content]. *Obraz [Image]*. 2015. No. 1 (16). P. 9–14 [in Ukrainian].
2. Hontar M. O. Ukrains'ka terminosystema zhurnalistyky: formuvannia, strukturna orhanizatsiia ta funktsionuvannia : avtoref. dys. ... kand. filol. nauk [Ukrainian Journalism Terminology: Formation, Structural Organization and Functioning : abstract of dissertation ... of the candidate of philological sciences] : 10.02.01. Kiev, 2011. 19 p. [in Ukrainian].
3. Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Zhurnalistyka [Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Journalism]. 2014. No. 21. 35 p. [in Ukrainian].
4. Hoian V. V. Terminolohichni kontsepty telebachennia v suchasnij teorii zhurnalistyky: rozdumy j komentari [Terminological concepts of television in contemporary journalism theory: reflections and comments]. URL : <http://journlib.univ.kiev.ua/index.php?act=article&article=2176> [in Ukrainian]. Date of appeal: 27.09.2019.
5. Zoria H. Sklad i osnovni dzherela formuvannia ukrains'koi zhurnalists'koi terminolohii [Composition and main sources of formation of Ukrainian journalistic terminology]. *Visnyk Kyivs'koho natsional'noho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Zhurnalistyka [Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Journalism]*. 2006. No. 14. P. 21–26. [in Ukrainian].
6. Zoria H. Terminy zhurnalistyky: dzherela formuvannia ta sposoby tvorennia. Komunikatyvno-movni protsesy v suchasnomu mediaprostorii [Journalism terms: sources of formation and ways of creation. Communication and speech processes in the modern media space]. *Mova. Suspil'stvo. Zhurnalistyka : za mater. XIII mizhnarod. nauk.-prakt. konf. z problem funktsionuvannia i rozvytku ukrains'koi movy / za red. V. Rizuna ; uporiad. D. Danyl'chuk, Yu. Yelisovenko, I. Zabiaka, A. Mamalyha*

[*Language. Society. Journalism : according to the materials of the 13th International Scientific Conference on the Functioning and Development of the Ukrainian Language*]. Kiev : Instytut zhurnalistyky KNU im. T. Shevchenka, 2008. P. 99–104. [in Ukrainian].

7. Zoria H. *Typolohichni aspekty systemnosti suchasnoyi ukrayins'koyi masmediynoyi terminolohiyi* [Typological Aspects of Systematicity of Modern Ukrainian Mass Media Terminology]. *Problemy ukrayins'koyi terminolohiyi : zbirnyk naukovykh prats'* [Problems of Ukrainian terminology : a collection of scientific works]. 2010. P. 97–99. [in Ukrainian].

8. Matvieieva S. A. *Formuvannia terminolohichnoho aparatu internet-zhurnalistyky* [Formation of the terminological apparatus of Internet journalism]. *Visnyk Luhans'koho natsional'noho universytetu LNU im. T. Shevchenka. Filolohichni nauky* [Bulletin of Lugansk National Taras Shevchenko University. Philological Sciences]. Lugansk : Al'ma-mater, 2013. No. 9 (268), part II. P. 15–20. [in Ukrainian].

9. Orlova N. V. *Umovy formuvannia ukrains'koho zhurnalistykoznavstva ta joho naukovoï movy* [Conditions of formation of Ukrainian journalism and its scientific language]. *Obrii drukarstva* [Horizons of printing], 2018. No. 1 (6). P. 141–150. [in Ukrainian].

10. Tymoshyk M. *Po-modn'omu, otozh, ne po-nashomu? (pro tryvozchni tendentsii u ukrains'komu terminotvorenni i bajduzhist' naukovoï zahalu do tsiiei problemy)* [In a fashionable way, so not ours? (about alarming trends in Ukrainian term formation and the indifference of the scientific community to this problem)]/ URL : http://tc.terminology.lp.edu.ua/TK_Work/TK_tymoshyk.htm [in Ukrainian]. Date of appeal: 27.09.2019.

11. Vykhoanets' I. R. *Hramatyka ukrains'koi movy. Syntaksys* [Grammar of the Ukrainian language. Syntax] : pidruchnyk [textbook]. Kiev : Lybid', 1993. 368 p. [in Ukrainian].

12. Lokajchuk S. M. *Terminy-slovoopoluchennia v suchasnij ukrains'kij arkeolohichnij nauksi* [Terms-phrase in modern Ukrainian archeological science]. *Naukovyj visnyk Volyns'koho natsional'noho universytetu imeni Lesi Ukrainky. Filolohichni nauky. Movoznavstvo* [Scientific Bulletin of Volyn National University named after Lesya Ukrainka. Philological Sciences. Linguistics]. 2011. No. 1. P. 71–76. [in Ukrainian].